

Pracovní úrazy

Pojem pracovní úraz

Pracovním úrazem je podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZP) poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů *při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním* (ZP, § 380, odst. 1) a podle odst. 2 se jako pracovní úraz posuzuje též úraz, který zaměstnanec utrpěl *pro plnění pracovních úkolů*. Odstavec 3 pak stanoví, že pracovním úrazem není úraz, který se zaměstnanci přihodil na cestě do zaměstnání a zpět.

Z právního hlediska je úraz charakterizován jako poškození zdraví způsobená zaměstnanci při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním nezávisle na jeho vůli, náhlým, násilným a krátkodobým působením vnějších vlivů (mechanických, chemických, ale i psychických), s nimiž zaměstnanec přichází v pracovním procesu do styku.

Plnění pracovních úkolů

Plněním pracovních úkolů je výkon pracovních povinností vyplývajících z pracovního poměru a z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, jiná činnost vykonávaná na příkaz zaměstnavatele a činnost, která je předmětem pracovní cesty.

Plněním pracovních úkolů je též činnost konaná pro zaměstnavatele na podnět odborové organizace, rady zaměstnanců, popřípadě zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebo ostatních zaměstnanců, popřípadě činnost konaná pro zaměstnavatele z vlastní iniciativy, pokud k ní zaměstnanec nepotřebuje zvláštní oprávnění nebo ji nevykonává proti výslovnému zákazu zaměstnavatele, jakož i dobrovolná výpomoc organizovaná zaměstnavatelem. (ZP § 273, odst. 1, 2)

V přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů jsou úkony potřebné k výkonu práce a úkony během práce obvyklé nebo nutné před počátkem práce nebo po jejím skončení a úkony obvyklé v době přestávky v práci na jídlo a oddech konané v objektu zaměstnavatele a dále vyšetření ve zdravotnickém zařízení prováděné na příkaz zaměstnavatele nebo vyšetření v souvislosti s noční prací, ošetření při první pomoci a cesta k nim a zpět. *Takovými úkony však nejsou cesta do zaměstnání a zpět, stravování, vyšetření nebo ošetření ve zdravotnickém zařízení ani cesta k nim a zpět, pokud není konána v objektu zaměstnavatele.*

V přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů je školení zaměstnanců organizované zaměstnavatelem nebo odborovou organizací, popřípadě orgánem nadřízeným zaměstnavateli, kterým se sleduje zvyšování jejich odborné připravenosti. (ZP § 274, odst. 1,2)

Povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech a nemocech z povolání

(ZP § 105)

(1) Zaměstnavatel, u něhož k pracovnímu úrazu došlo, je povinen objasnit příčiny a okolnosti vzniku tohoto úrazu za účasti zaměstnance, pokud to zdravotní stav zaměstnance dovoluje, svědků a za účasti odborové organizace nebo zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bez vážných důvodů neměnit stav na místě úrazu do doby objasnění příčin a okolností vzniku pracovního úrazu. O pracovním úrazu zaměstnance jiného zaměstnavatele zaměstnavatel podle věty první bez zbytečného odkladu uvědomí zaměstnavatele úrazem postiženého zaměstnance, umožní mu účast na objasnění příčin a okolností vzniku pracovního úrazu a seznámí ho s výsledky tohoto objasnění.

(2) Zaměstnavatel vede v knize úrazů evidenci o všech úrazech, i když jimi nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny.

(3) Zaměstnavatel vyhotovuje záznamy a vede dokumentaci o všech pracovních úrazech, jejichž následkem došlo

- a) ke zranění zaměstnance s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny, nebo
- b) k úmrtí zaměstnance.

Jedno vyhotovení záznamu o úrazu předá zaměstnavatel postiženému zaměstnanci a v případě smrtelného pracovního úrazu jeho rodinným příslušníkům.

(4) Zaměstnavatel je povinen ohlásit pracovní úraz a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím.

(5) Zaměstnavatel je povinen přijímat opatření proti opakování pracovních úrazů.

(6) Zaměstnavatel vede evidenci zaměstnanců, u nichž byla uznána nemoc z povolání, která vznikla na jeho pracovištích, a uplatní taková opatření, aby odstranil nebo minimalizoval rizikové faktory, které vyvolávají ohrožení nemocí z povolání nebo nemoc z povolání.

(7) Vláda stanoví nařízením způsob evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, kterým se ohlašuje pracovní úraz a zasílá záznam o úrazu. (nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úrazu – dále jen NV 201/2010 Sb.)

Povinnosti zaměstnance při vzniku pracovního úrazu

(ZP § 106, odst. 4, písm h)

Zaměstnanec je povinen bezodkladně oznamovat svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci svůj pracovní úraz, pokud mu to jeho zdravotní stav dovolí, a pracovní úraz jiného zaměstnance, popřípadě úraz jiné fyzické osoby, jehož byl svědkem, a spolupracovat při objasňování jeho příčin,

Evidence úrazů

(ZP § 105 odst. 2 a NV 201/2010 Sb., § 2)

Zaměstnavatel vede evidenci úrazů v knize úrazů. V ní zaznamenává údaje o všech pracovních úrazech, bez ohledu na to, jak dlouhou pracovní neschopnost způsobily. Kniha by měla sloužit jako spolehlivý doklad pro případ pozdějšího sepsání záznamu o úrazu. Dle NV 201/2010 Sb., obsahuje tyto údaje: jméno a příjmení postiženého, datum a hodina úrazu, místo, kde k úrazu došlo, činnost, při níž došlo k úrazu, počet hodin odpracovaných bezprostředně před vznikem úrazu, celkový počet zraněných osob, druh zranění a zraněná část těla, druh úrazu, zdroj úrazu, příčiny úrazu, jména svědků úrazu, jméno a pracovní zařazení toho, kdo údaje zaznamenal. Vedení knihy je možné v elektronické nebo listinné podobě. Došlo-li k úrazu u jiného zaměstnavatele, k němuž byl zaměstnanec vyslán nebo dočasně přidělen, zaznamenají údaje do knih úrazů oba zaměstnavatelé.

Ohlašování úrazů

(ZP § 105 odst. 4 a NV 201/2010 Sb., § 4)

Dojde-li ke smrtelnému úrazu zaměstnance nebo vyžaduje-li poškození zdraví hospitalizaci zaměstnance delší než 5 dní ohlásí zaměstnavatel pracovní úraz bez zbytečného odkladu

- o územně příslušnému útvaru Policie České republiky; u úrazu s hospitalizací delší než 5 dní nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s pracovním úrazem byl spáchán trestný čin,
- o odborové organizaci a zástupci pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- o příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, došlo-li k úrazu u fyzické nebo právnické osoby, která podle jiného právního předpisu podléhá jeho kontrolní působnosti, nebo příslušnému obvodnímu báňskému úřadu, podléhá-li činnost, pracoviště nebo technické zařízení vrchnímu dozoru podle jiného právního předpisu
- o zaměstnavateli, který zaměstnance k práci u něho vyslal nebo dočasně přidělil
- o zdravotní pojišťovně, u které je pracovním úrazem postižený zaměstnanec pojištěn

V hlášení (nejlépe telefonickém, event. email, FAX) se uvádí :

- základní údaje o zaměstnavateli (název, sídlo, IČ)
- základní údaje o zraněném (jména a příjmení, datum narození, pracovní zařazení, event. národnost, bydliště)
- údaje o úrazu (datum a hodina úrazu, místo úrazu, úrazový děj)
- kontaktní údaje – kdo úraz hlásí, jméno telefon, FAX, email (kontakt na firmu, pokud se liší)
- další údaje (např. zaměstnavatel, který pracovníka na práci vyslal, počet současně zraněných osob, zařízení, na kterém k úrazu došlo ...)

Zasílání záznam o úrazu

(ZP § 105 odst. 4 a NV 201/2010 Sb., § 6)

Zaměstnavatel zašle záznamy o pracovních úrazech za uplynulý kalendářní měsíc nejpozději do pátého dne následujícího měsíce

- o územně příslušnému útvaru Policie České republiky, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s pracovním úrazem byl spáchán trestný čin,

- o příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, došlo-li k úrazu u fyzické nebo právnické osoby, která podle jiného právního předpisu podléhá jeho kontrolní působnosti, nebo příslušnému obvodnímu báňskému úřadu, podléhá-li činnost, pracoviště nebo technické zařízení vrchnímu dozoru podle jiného právního předpisu,
- o příslušné zdravotní pojišťovně,
- o organizační jednotce příslušné pojišťovny, u které je zaměstnavatel pojištěn pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

V případě smrtelného pracovního úrazu zašle zaměstnavatel záznam o úrazu nejpozději do 5 dnů ode dne, kdy se o úrazu dozvěděl:

- o územně příslušnému útvaru Policie České republiky,
- o příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, došlo-li k úrazu u fyzické nebo právnické osoby, která podle jiného právního předpisu podléhá jeho kontrolní působnosti, nebo příslušnému obvodnímu báňskému úřadu, podléhá-li činnost, pracoviště nebo technické zařízení vrchnímu dozoru podle jiného právního předpisu,
- o zdravotní pojišťovně, u které byl smrtelným pracovním úrazem postižený zaměstnanec pojištěn.
- o organizační jednotce příslušné pojišťovny, u které je zaměstnavatel pojištěn pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

Záznam o úrazu

Formulář záznamu o úrazu je přílohou nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu..

Záznam o úrazu je třeba vyplnit čitelně ve všech rubrikách:

- evidenční číslo záznamu - vyplní orgán inspekce práce
- evidenční číslo zaměstnavatele - rubrika má význam pro samotného zaměstnavatele, který si zvolí číslování
- název zaměstnavatele a jeho sídlo – uvést shodně podle živnostenského nebo obchodního rejstříku, doplnit IČO (možno použít čitelné razítko)
- předmět podnikání CZ-NACE (uvést slovně - podle obchodního rejstříku) – vybrat ten předmět podnikání, při kterém k úrazu došlo
- v údajích o postiženém jako druh práce uvést profesi, pracovní zařazení – např. zámečník, vrátný, učitel...
- z bodu 7 odstavce C vyplývá, že se záznam o úrazu musí vyhotovovat i u osob vyjmenovaných v § 12 zákona o BOZP, tj. zaměstnavatele, který je fyzickou osobou a sám též pracuje, fyzickou osobou, která provozuje samostatně výdělečnou činnost podle zvláštního právního předpisu, spolupracujícího manžela nebo dítě výše uvedených osob, fyzickou nebo právnickou osobu, která je zadavatelem stavby (stavebník) nebo jejím zhotovitelem, popřípadě se na zhotovení stavby podílí
- v bodě 8 se nově uvádí délka pracovní neschopnosti, pokud je známa. Tento údaj bude možno vyplnit pouze v případě, kdy pracovní neschopnost bude krátká v rámci měsíce, ve kterém se úraz stal, než zaměstnavatel do pátého dne následujícího kalendářního měsíce zašle stanoveným orgánům a institucím záznam o úrazu
- zdroje a příčiny úrazu – je možno označit i více zdrojů nebo příčin

- vyčerpávající popis příčin a okolností, za nichž došlo k úrazu – popisu věnovat maximální pozornost (jde o doklad, který může změnit podstatným způsobem náhled na míru odpovědnosti zaměstnavatele za vzniklou škodu)
- uvedení porušených předpisů – nejen samotným postiženým zaměstnancem, ale i zaměstnavatelem, jinými osobami, je třeba uvést jaký předpis byl porušen. Uvést i to, že předpisy nebyly porušeny
- opatření přijatá k zabránění opakování úrazu – uvést technická, organizační nebo výchovná opatření
- podpisy – bez podpisu zraněného pouze ve výjimečných případech, kdy pro zranění není podpis možný, podpisy svědků jen v případě, že skutečně byli přítomni úrazu, za zaměstnavatele uvést kromě podpisu i jméno a příjmení a funkci. Uvádět vždy datum podpisu.

Záznam o úrazu – hlášení změn

(NV 201/2010 Sb., § 8)

Formulář záznamu o úrazu – hlášení změn *je přílohou nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu..*

Vyhotoví se a odešle na orgány stejné jako při zaslání záznamu o úrazu, a to vždy pokud:

- hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance přesáhla 5 dnů
- dočasná pracovní neschopnost v důsledku úrazu byla ukončena po odeslání záznamu o úrazu
- zaměstnanec postižený úrazem na jeho následky nejpozději do 1 roku zemřel
- došlo-li ke změně v posouzení zdroje nebo příčiny úrazu, povahy úrazu, případně jiným skutečnostem majícím vliv na zpracování a obsah záznamu o úrazu